

FLADDERMÖSS I HUS

Innehåll

FLADDERMÖSS ÄR FRIDLYSTA	1
DISPENS.....	2
Artbestämning.....	3
Fladdermöss i hus - fakta.....	7
Spillning, dålig lukt.....	8
Ljud.....	8
Fladdermöss i bostadsrum.....	8
Hälsorisker.....	9

FLADDERMÖSS ÄR FRIDLYSTA

Alla Sveriges 19 arter fladdermöss är fridlysta enligt artskyddsförordningens § 4. Detta innebär att det är förbjudet att:

1. avsiktligt fånga eller döda djur,
2. avsiktligt störa djur, särskilt under djurens parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder,
3. avsiktligt förstöra eller samla in ägg i naturen, och
4. skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats. Förbudet gäller alla levnadsstadier hos djuren.

Länsstyrelsen kan i enskilda fall medge dispens från bestämmelserna men bara under vissa förutsättningar.

Att hindra att fladdermössen rör sig inom huset (till exempel mellan vinden och barnens sovrum) kan göras utan att dispens krävs.

Anticimex och andra firmor som sanerar hus mot effekter av fladdermuskolonier (till exempel tar bort fladdermusspillning) kräver att den hjälpsökande har en dispens från Artskyddsförordningen § 4.

Observera att tiden ofta är kort mellan det att problemen börjar upplevas och kontakt tas med Länsstyrelsen (ofta i andra halvan av juli). För att Länsstyrelsen ska hinna hantera en eventuell dispensansökan är det viktigt att skicka en ansökan så fort som möjligt så att beslut kan färdigställas i så god tid som möjligt innan perioden 15/8–15/9. Under denna period anses sommarkolonierna normalt ha lämnat boplatserna och eventuella övervintrande fladdermöss har ej tillkommit.

DISPENS

Förutsättningarna för dispens att dispens ska kunna medges framgår av artskyddsförordningens § 14. (här räknas endast de punkter upp som är relevanta i samband med fladdermöss i hus)

1. det inte finns någon annan lämplig lösning.
2. om dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus (vanliga arter) hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde, och
3. dispensen behövs
 - a. för att undvika allvarlig skada, särskilt på gröda, boskap, skog, fiske, vatten eller annan egendom,
 - b. av hänsyn till allmän hälsa och säkerhet eller av andra tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse.

Punkt 1 innebär i praktiken att man först ska kontrollera om det finns någon annan lämplig lösning på problemet, se exempel på sidan 3–4. Finns annan lämplig lösning får dispens ej medges.

Punkt 2 innebär att det ska vara fråga om vanliga arter. Är det en ovanlig art som orsakar problemen medges ej dispens.

Punkt 3a innebär att det ska vara en allvarlig skada på den aktuella byggnaden för att dispens ska kunna medges. Graden av allvarlig skada kan bedömas lite olika om det skadan uppstått i ett bostadshus respektive ett uthus. Det kan ibland bedömas vara en viss skillnad om skadan uppstått i ett bostadshus eller enklare uthus.

Punkt 3b kan endast åberopas om det rör sig om smittsamma sjukdomar som kan överföras från djur till människa och kan orsaka epidemier eller liknande. Möjligen skulle detta kunna åberopas i framtiden för de hälsorisker som nämnts på sidan 4.

Dispens kan endast medges om samtliga punkter, 1–3, uppnås.

Dispens ansöks hos Länsstyrelsen genom att skicka en skrivelse genom att redogöra för:

- Ange att du söker dispens från artskyddsförordningen §4 punkt 4 för att vidta åtgärd som stänger ute fladdermössen från deras boplatser.
- Ange vidare vilka skäl du har för åtgärden enligt artskyddsförordningen §14. Du beskriver då
 - skadan på din egendom samt på vilket sätt den är allvarlig?
 - om det alternativa åtgärder för att lösa problemet?

Om ni haft möjlighet att räkna fladdermössen (detta görs enklast genom att räkna utflygande fladdermöss i skymningen under regnfria relativt lugna och varma förhållanden) anger ni antalet. Om dispens medges får åtgärder, för att stänga ute fladdermössen, bara vidtas under perioden 15/8–15/9 i enlighet med anvisning från Naturvårdsverket.

Artbestämning

Det är en förutsättning för att kunna medge dispens att man vet vilken art det är fråga om. För artbestämning av fladdermöss krävs stor kunskap och ny kunskap tillkommer hela tiden.

Artbestämning av fladdermöss är kan göras genom

- Inspelning och analys av jaktläte.
- Observation av ett djur i handen och analys av detta.
- I vissa fall med bra foto där man tydligt ser den lilla fliken i örat som kallas tragus (se bild 1).

Bild 1. Tragus är en viktig karaktär för artbestämning, se gul markering (nordfladdermus).

Länsstyrelserna

De arter vi hittills fått in uppgifter på i hus är nordfladdermus, gråskimlig fladdermus, brunlångöra. Dessa tre arter går normalt lätt att artbestämma utifrån följande bildexempel.

Bild 2 Nordfladdermus – lejongul rygg, svart nacke, lejongul på hjässan.

Länsstyrelserna

Bild 3 Gråskimlig fladdermus – silvergrå rygg, nacke och hjässa

Bild 4 Brunlångöra – långa öron, i dvala viker de ned dem under vingarna.

Länsstyrelserna

Den vanligaste arten i hus som vi stöter på är dock dvärgpipistrell. Dessa bildar de största kolonierna och är den art som oftast ger upphov till klagomål. Nya rön visar att den inte går att artbestämma i handen och att den kan förväxlas även på jaktlätet.

Av detta skäl krävs DNA-analys för säker artbestämning.

Denna går till genom att:

- Samla in färsk spillning från fladdermössen, se bild bild 5. Den färska är svart eller brun, gammal spillning är grå. Den största artens spillning 11-15 mm, den minsta 7-9 mm. Ta med minst 10 enskilda spillningar men gärna mer. Den färskaste spillningen är den som ligger högst upp om spillningen ligger i en hög. Meddela Länsstyrelsen att ni har samlat in spillning. Är du osäker på om det är rätt spillning, ta ett foto och skicka till Länsstyrelsen.
- Länsstyrelsen skickar en e-post till laboratoriet och anger att du kommer att skicka in fladdermusspillning för DNA-artbestämning. Vi behöver då ditt namn, fakturaadress e-post eller adress samt telefonnummer att skicka med.
- Du lägger spillningen i en zip-lock påse eller liknande och lägger i ett kuvert och postar detta till

Niclas Gyllenstrand
Naturhistoriska riksmuseet
Frescativägen 54
114 18 Stockholm

Märk provet så att det går att koppla till att det är du som skickat det.

Kostnaden för provet brukar bli cirka 1500 kr. Med normal belastning tar en analys 1–2 veckor. Det går att akutbehandla men då blir det ganska mycket dyrare. Normalt är labbet stängt mellan vecka 29–31. Fakturan ställs till er.

Bild 5 Fladdermusspillning

Länsstyrelserna

Om ni kan se att fladdermössen liknar någon av de arter som presenteras på bilderna 1-4 kan antagligen artbestämning ske via foto. Då kan Länsstyrelsen hjälpa till med artbestämningen.

Fotografera då fladdermusen (fladdermössen), så nära som möjligt och gärna i en vinkel så att innerörat syns, se bild 1. Om ni hittar en död fladdermus kan ni även fotografera den på samma sätt. Statens veterinärmedicinska anstalt tar gärna mot döda fladdermöss, se bifogad information. Ta dock aldrig i fladdermöss utan handskar. Skicka foto gärna digitalt direkt till berörd artskyddshandläggares e-post. Detta gäller endast om fladdermössen ser ut som på någon av bilderna

Fladdermöss i hus - fakta

Fladdermöss kan inte gnaga och de bygger inga bon. De utnyttjar helt enkelt bara de hålrum som redan finns i t.ex. ett hus. Normalt sett märker vi inte att det förekommer fladdermöss i byggnaden. Under sommaren bildar honorna kolonier där ungarna föds, normalt sett kring midsommar. Det är framförallt dessa som upplevs vara besvärande. De flesta arterna har relativt små kolonier men den vanliga dvärgpipistrellen kan bilda kolonier på upp till cirka 600 individer. Det är också i dessa situationer och med denna art som klagomål brukar uppstå.

Det vanligaste tecknet på att det finns fladdermöss i huset är förekomst av spillning. Fladdermusspillningen liknar mus- och sorkspillning, men skiljer sig från dessa genom att ytan glänser och att den är lätt att smula sönder. Spillningen består endast av kitinrester (skelettdelar) från insekter och torkar därför mycket snabbt. Den torra spillningen påverkar inte trä eller annat byggnadsmaterial i huset. Oftast föreligger inga sakliga problem med fladdermöss. De är tvärtom nyttodjur. I Norden är alla arter insektsätare och en individ kan ta 7 000 myggor under en natt.

Länsstyrelserna

Besvär som kan uppstå eller upplevas i vissa fall är:

Spillning, dålig lukt

Det är oftast spillningen från fladdermössen som orsakar bekymmer. Som regel går det dock att åtgärda problemen. I ett normalt ventilerat hus ger fladdermössens spillning inte upphov till någon lukt. Börjar det därför att lukta kan man utgå från att det finns brister i husets ventilation. Om ventilationen är god transporteras kondensfukten bort och spillningen torkar.

Handlar det om smuts på fönster och fasad är problemet av ringa karaktär. Rör det sig om ett öppet vindsutrymme kan man sätta upp ett enkelt "innertak" (av till exempel masonit), som förhindrar spillningen att falla ned. Något svårare kan det vara att åtgärda problem med illaluktande spillning som ligger på svåråtkomliga platser, till exempel i utrymmet mellan ytter- och innervägg. I sådana fall måste man göra hål i ytterväggen (alternativt innerväggen) så att man kan få ut spillningen. Dessutom måste man, och det är särskilt viktigt, förbättra ventilationen i väggen.

Ljud

Fladdermössen är som regel tysta djur och många vet ofta inte om att de har fladdermöss i sitt hus. Det är därför sällan man behöver irritera sig på att de för oväsen. Men ibland händer det. Det är främst när fladdermössen bildat en yngelkoloni i en vägg nära bostadsrummen. De hörbara ljuden består mest av kontaktlåten mellan honorna och deras ungar. När ungarna är vuxna nog att kunna flyga upphör som regel ljuden. Problem med ljud från fladdermöss är svåra att lösa. Tyvärr kan man inte åtgärda problemet förrän ungarna är flygfärdiga. Man kan försöka minska ljudnivån genom att isolera med ljudisolerande material. För att förhindra att fladdermössen kommer tillbaka nästa år, måste man se till att de inte kan komma in i mellanväggen igen. Åtgärder får då endast utföras mellan tiden 15/-15/9. En sådan åtgärd kräver dispens. Under denna period har normalt sett yngelkolonin lämnat boplatserna och eventuella övervintrande fladdermöss har ej börjat söka vinterviste. Perioden kan ibland förskjutas vilket skedde sommaren 2015 då ungarna föddes sent på grund av en kall period under maj och juni. Detta år splittrades yngelkolonierna först i slutet av augusti.

Fladdermöss i bostadsrum

Ibland får man in fladdermöss i bostadsrum. Det händer särskilt i slutet av juli och början av augusti när ungarna håller på att lära sig flyga. Bästa sättet att få ut fladdermusen är att öppna fönstren på vid gavel och eventuellt släcka ljuset. Det brukar då inte dröja länge förrän den själv hittar ut. Hittar man en fladdermus som ligger på golvet och inte kan flyga ut själv bör man försöka hjälpa den. Ta på dig en handske och fatta djuret varligt runt kroppen. Bär ut den och häng upp den upp och ned på en trädstam eller på en vägg. Observera att djuret måste placeras på en skuggig plats. Fladdermössen är ofta i behov av vatten, särskilt varma dagar. Ge

därför gärna en liggande fladdermus lite vatten på en tesked eller liknande innan den släpps ut igen.

Hälsorisker

Parasiter

Som alla däggdjur finns det parasiter knutna till fladdermöss som de kan bära med sig. Ett teoretiskt problem skulle kunna vara att fladdermöss för med sig vägglöss men det verkar inte vara något känt om så verkligen skett.

Rabies

Det är känt att rabies kan finnas bland fladdermöss men ännu så länge finns inga fall i Sverige. Statens veterinärmedicinska anstalt SVA har ett uppföljningsprogram för att följa upp utvecklingen. Vissa år vill de att allmänheten skickar in upphittade döda fladdermöss, se Naturvårdsverkets webbsida om fladdermöss.

Histoplasmos

Från spillning finns idag inga kända risker i Sverige men det är känt att svampsporer från svampar som växer i en blandning av fuktig jord och fladder- eller fågelspillning kan ge upphov till histoplasmos hos människa och djur. Eftersom komponenten ”fuktig jord” saknas i våra hus torde inte detta vara något reellt problem. Sjukdomen är sällsynt i Europa men dock anmälningspliktig i Sverige.